

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Du skal få en plan i «mårå» (1997)
Høringsutkast til læreplan
i norsk

- Skriv brev til deg selv

- Hulter til bulter-oppgaver gir
trening i å se hovedtrekk

- Til lykke med lesegleder
smitten

- All right å skrive ålreit?

- Diktskriving, en fin måte å bli
kjent på

- Skriftlige meldingar

- Å eie hund, skriv en tekst

- Norskkryst 3 – 1995, nynorsk

- Norskkryst 3 - 1995, bokmål

- Avgangsprøve i norsk hovedmål
1995

- Homonymer, ordgruppe med
smil i

- Uttale og rettskriving, øvingsark

- Syng og skriv: Skulkesangen

NORSKNYTT OG NORSKKASSETTENE

gir variasjon og liv til norskundervisninga

KASSETTER:

Norskfagkassett	1:	"Syng og skriv" - m/oppgavehefte	100,-	
Norskfagkassett	2:	"Syng og skriv mer"	100,-	
Norskfagkassett	3:	"Synnøve Solbakken"	Utsolgt	*
Norskfagkassett	4:	"Vi tipper norske ord"	100,-	**
Norskkassett	5:	"Vi tipper grannespråk"	100,-	**
Norskkassett	6:	"Grøss og gru"	100,-	
Norskkassett	7:	"Fortelling om slagbjørnen Rugg"	100,-	
Norskkassett	8:	"Vi tipper eventyr"	100,-	**
Norskkassett	9:	"Syng og skriv på ny"	100,-	
Norskkassett	10:	"Alle har eit dikt inni seg"	100,-	

Det er utarbeidet oppgaver til stoffet som presenteres på kassettenes.

* Synnøve Solbakken kan bestilles hos Lydbokforlaget A/S, 7084 Melhus.

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	"Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89"	200,-	
Årgang 1990:	"Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90"	200,-	**
Årgang 1991:	"Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91"	200,-	
Årgang 1992:	"Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92"	200,-	**
Årgang 1993:	"Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93"	300,-	
Årgang 1994:	"Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94"	300,-	

** JUBILEUMSTILBUD

Norsknytt feiret jubileum i 1994!!

Vårt fantastiske jubileumstilbud gjelder fortsatt:

"VI TIPPER" - (kassett nr 4, 5 og 8)	kun kr 75,-
ÅRGANG 1990 (3 nummer)	kun kr 50,-
ÅRGANG 1992 (4 nummer)	kun kr 75,-

Send bestilling til: **NORSKNYTT**
PB 303
7601 LEVANGER

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Utgiver til AV-sentralens medlemmer

NORSKNYTT ANS og AV-SENTRALEN

TEKNISK-PEDAGOGISK FELLESTJENESTE, STEINKJER

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 1055, Høknes, 7801 NAMSOS

Abonnement: NORSKNYTT v/Bjarne Berre, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 74 08 02 92

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 335,- PR. ÅR.

NR 3 - 1995 (66)

SEPTEMBER

21. ÅRGANG

Høringsutkastet til læreplan i norsk presenterer et omfattende "pensum"

Høringsutkastet til læreplan i norsk foreligger nå. Her presenteres årsoversikter med store doser stoff som elevene skal gjennomgå i løpet av de ti åra i den nye grunnskolen.

"Norskfaget skal styrke barnas personlige identitet, kulturelle tilhørighet og evne til medansvar. Faget skal gi kunnskaper og ferdigheter, utvikle elevenes holdninger og evner til opplevelse, og danne plattform for læring i og utenfor skolen," heter det i avsnittet «Felles mål for faget».

Planen inneholder mange gode tanker. Det fyldige oppsett av hovedmomenter under hvert årstrinn gjør planen krevende. Med et så stort "pensum" blir det liten tid til å ta i bruk gode arbeidsmåter som utforskning, utfoldelse og refleksjon omkring lærestoffet - slik som planen anbefaler.

Vi håper høringsrunden vil bidra til å redusere antall hovedmomenter som skal gjennomgås hvert år - slik at lærerne får tid til å praktisere de gode tankene om samhandling, språklek, rollespill, om klasserommet som et forum for tanke- og meningsutveksling, prosjektarbeid m.m. Et enklere og mer oversiktlig oppsett av planen er også ønskelig. Mer om L97 fins på side 3.

Norge er fremdeles morsmålsjumbo i Norden

Også etter forslaget til fag- og timefordeling i L97 står Norge på sisteplass i Norden når det gjelder antall timer til morsmålet per skoleår.

Denne lite smigrende posisjonen har Norge lenge hatt - dette til tross for at norskundervisninga her til lands omfatter både nynorsk og bokmål.

Etter forslaget i L97 skal det avsettes 2030 timer til morsmål i den nye 10-årige grunnskolen. Danmark og Sverige som har 9-årig skole, bruker henholdsvis 2220 og 1982 timer til morsmål.

Morsmålsfaget er også et identitetsfag

"Morsmålsfaget er både et identitets- og danningsfag, et kultur- og kommunikasjonsfag, et kreativt, estetisk opplevelsesfag og et ferdighetsfag," sies det i innledningen til høringsutkastet til Læreplan i norsk fra KUF (20.07.95). Identitetsfag står fremst i denne krevende opplistinga. Norskundervisninga må legges opp slik at eleven kan bli bedre kjent med seg selv. Realistisk selvkunnskap vil også knytte en person tettere til andre.

Skriv et brev til deg selv

Gjennom skriving blir vi bedre kjent med oss selv. Skriving er langsom aktivitet som gir muligheter til refleksjon. Mange har opplevd den gode freden det gir å kunne fordjupe seg i fri skriving. Et lite drypp til å utvikle selvkunnskapen kan være å skrive et brev til seg selv: Skriv om deg selv, om din situasjon akkurat nå og om dine forventninger til framtida. Brevet skal så åpnes av eleven 2 - 3 år etter at det er skrevet. Da kan eleven skrive ned de tankene det ga å lese det vedkommende skrev for 2 - 3 år siden. På sidene 4 og 5 står det forslag til hvordan elevene kan arbeide med et slikt brevskrivingsopplegg.

Lær å se sammenhenger og finne hovedtrekk

Å granske tekster for å se sammenhenger og finne hovedtrekk er et lystbetont og berikende språkarbeid. Hulter til bulter-oppgaver gir slike muligheter til fordypning i tekster på elementært nivå. På sidene 6 - 10 presenteres et variert utvalg hulter til bulter-oppgaver. I disse oppgavene skal elevene finne fram til eksakte svar, fasitsvar. Det er sjelden vare i norsksammenheng.

Sensorrettleiing for avgangsprøva i norsk 1995 – en opplysende trykksak

Eksamenssekretariatet gir årlig ut ei sensorrettleiing for avgangsprøve i norsk. Denne trykksaken er nyttig lesning ikke bare for sensorer, men for alle norsklærere. Den gir nødvendig oppdatering og kunnskap.

Under overskrifta «Presisering av sjangerkrav» blir alle de ti sjangrene som er representert i oppgavesettet gjennomgått. Her sies det blant annet at sjangeren novelle krever en mer bevisst bruk av litterære og språklige virkemiddel enn sjangeren fortelling. Om essayet framholdes det at denne sjangeren ofte blir skrevet i jeg-form, og at skribenten tar leseren med på ei tankereise med avstikkere.

Norsk Språkråd rår til at «systemfeil» må virke sterkere inn på karakterene enn «slengere». «Systemfeil» er avvik i selve det ortografiske og grammatiske i teksten, mens «slengere» er avvik som blir brukt bare nå og da. De fleste rettskrivingsavvik er «slengere», blir det fastslått.

Det er B-delen i norsk hovedmål som prøver elevenes språklige kompetanse. Derfor bør B-delen få avgjørende vekt dersom sensor er i tvil om karakteren, sies det i rettleiinga. Avgangsprøva i norsk hovedmål 1995 er gjengitt i dette nummer av NORSKNYTT.

Kryssordvinnere – Norskenytt 2 – 1995

Nynorsk

Hans Erik Veien,
Marit Edvardsen,
Kjetil Pedersen,
Camilla Skinlo,

Frosta skole,
Onøy skole,
Lonet skole,
Gloppen ungdomsskole,

7633 Frosta
8765 Onøy
7890 Namsskogan
6860 Sandane

Bokmål

Elisabeth Lilleberg,
Hedvig M. Thomassen,
Line Jannestad,
Kenneth Homstad

Eid skole,
Kolvikbakken ungdomsskole,
Kruseløkka skole,
Høknes ungdomsskole

7085 Korsvegen
6008 Ålesund
1703 Sarpsborg
7800 Namsos



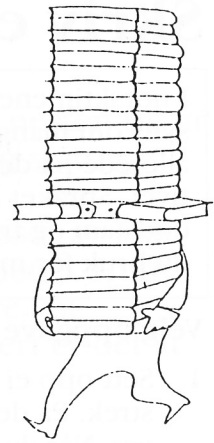
Du skal få en plan i «mårå» (i 1997)

Høringsutkastet til fagplan i norsk - omfattende og krevende

Høringsutkastet til fagplan i norsk er et dokument på 23 sider. Læreplan-gruppen har hatt en vanskelig oppgave når tankene i den generelle læreplanen som allerede er innført i skolen, nå skulle konkretiseres i en fagplan.

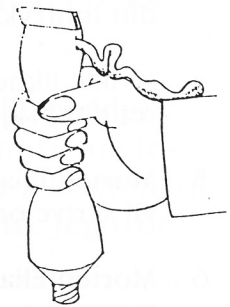
"Pensum" for hvert skoleår

Det ytre særtrekket som vi først merker oss og som avviker fra M87, er at denne fagplanen i hovedmomenter stiller opp mål som hvert av de 10 klassetrinnene i grunnskolen skal arbeide med. Pensum skal, med andre ord, gjeninnføres i norsk skole. (Mønsterplanen fra 1987 opererte som kjent med treårsplaner.) Videre brukes formuleringen barna skal eller elevene skal - der ordet bør vanligvis ble nyttet i M87. Listene over kunnskaps- og ferdighetskrav som vi finner i L97, tyder på at fagene i morgendagens skole vil få strammere ramme enn M87 krevde, noe som vil være en fordel for elevene. L97 gjør det også enklere for foreldrene å følge med i skolearbeidet. Kanskje kan dette bidra til å styrke foreldrenes interesse for skolearbeidet. Det bør både elevene og skolen få glede av.



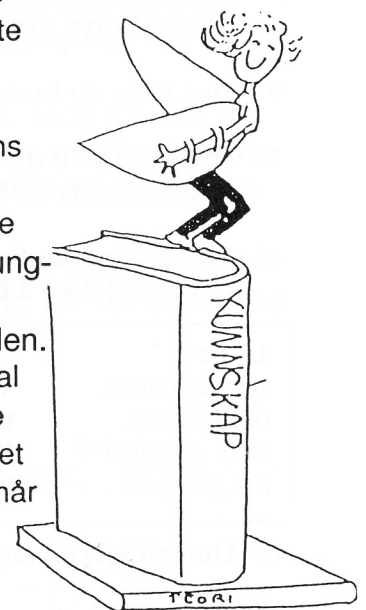
To hovedområder; muntlig og skriftlig samhandling

Faget struktureres i to hovedområder; muntlig og skriftlig samhandling. Deretter deler planen hvert hovedområde i fire deler: Først blir ferdighetsmålene spesifisert. Del to dreier seg om språklig variasjon etter formål og bruk. Deretter følger planene for medie- og teknologi. Den fjerde og siste delen lister opp hvordan de tre øvrige delene bearbejdes til bevisst kunnskap om språk i vid forstand. En stiller seg spørsmålet: Er det nødvendig å gjøre dette så innviklet? Vi håper høringsrunden vil bidra til å forenkle dette oppsettet.



Spiralprinsippet står sentralt, også i litteraturformidling

Planen poengterer at "det er en viktig faglig forutsetning at sentrale hovedmomenter som blir introdusert på ett trinn, videreføres på høyere trinn." Gjennom hovedmomentene for litteraturlesing konkretiseres dette tydelig: Fra og med åttende klasse skal den tradisjonelle kronologiske litteraturgjennomgåinga starte. Dette trinnet starter med den eldste diktinga, Edda. I niende klasse innleder planen med Wergeland og hans samtid. Tiende klasse tar til med dikterne fra 1880-90 åra og fortsetter fram til dagens forfattere. Allerede på barnetrinnet har elevene fått stifte bekjentskap med de mest sentrale forfatterne i litteraturen vår, på ungdomstrinnet skal en gå mer i dybden og koble inn språk- og litteraturhistorie. Spiralprinsippet er selvsagt ikke noen ny oppfinnelse i skolen. Positivt er det å se at planen setter det i system. På alle klassetrinn skal elevene møte et rikt utvalg av bøker som høver for årsklassene. (Dette krever en kraftig opprusting av skolebibliotekene!) Det store spørsmålet blir hvordan vi skal få tid til å gjennomgå alt den nye planen lister opp når timetallet til norsk i L97 ikke øker vesentlig sett i forhold til M87?



Skriv et brev til deg selv

I norsktimene og ellers får du mye brukt for ord som forteller hvordan ting ser ut, hva du syns om mange saker og hva du tror og føler. Slike oppgaver støter du på mange ganger allerede på denne sida. Det språklige redskapet du da har brukt, er først og fremst adjektivet. Språket ditt blir fort kjedelig om du stadig bruker utslitte ord som kjempebra, dødstam og treg. Når du i oppgave 3 på denne sida skal karakterisere Morten Elias, har du bruk for mange adjektiver.

Velg oppgave i samråd med læreren

- 1 Sett opp ei liste med karakteriseringsadjektiver. Del arket ditt i to med en loddrett strek. På den ene sida setter du positive adjektiver, på den andre sida negative adjektiver. Når du har arbeidet i tre minutter alene med denne oppgaven, kan tre og tre elever sette seg sammen og utveksle adjektiver. Det er lurt å gjemme på denne "ordbanken" dere lager til senere bruk.
- 2 Gjør som Morten Elias (13) og klassekameratene hans, skriv et brev til deg selv. Du skal selv legge det i en konvolutt som du limer igjen. Læreren oppbevarer konvolutten i skolens sikkerhetsskap. Like før du slutter i ungdomsskolen, får du brevet tilbake. Du blir bedre kjent med deg selv både når du skriver brevet og når du om noen år leser det igjen.
- 3 Når du har lest brevet som Morten Elias skrev, er du blitt litt kjent med han. Skriv om ditt inntrykk av Morten Elias på grunnlag av de fakta som kommer fram i brevet.
- 4 Hvilke likhets- og ulikhetstrekk har du med Morten Elias? Du kan gjerne sette opp svaret ditt i skjemaform.
- 5 Morten Elias er ikke helt stø i rettskriving. Finn 6 ordfeil i brevet hans. Vis hvordan du vil skrive orda.
- 6 Morten Elias nevner noen av favorittforfatterne sine. Nevn noen bøker av disse forfatterne.
- 7 Hvilke forfattere setter du pris på? Nevn forfatternavn og titler på bøker og tekster. Skriv om hvorfor du liker de bøkene og titlene som du nevner.
- 8 Morten Elias undres på hvem Petter Dass var og hva det velklingende ordet onomatopetikon betyr. Finn svar på disse spørsmåla.
- 9 Hva likte du best i brevet til Morten Elias? Nevn ei setning, og grunngi valget ditt.
- 10 Hvilke råd vil du gi Morten Elias som nå begynner på ungdomsskolen og skal starte på ungdomstida si? Skriv gjerne rådene dine i et brev til han.
- 11 I ramma nedenfor står en deppa rap som Jens har skrevet om det å være 13 år. Så trist er det vel ikke å bli tenåring? Skriv din mening om å være 13 år.

13 år

Lange armer,
tunge bein.
Jens er alltid
litt for sein.

Trøtt i beina,
tom i hue.
Bustet hår
og gammel lue.

Glemmer lekser,
glemmer bøker.
Glemmestrekene
de øker.

Drømmer om no
søtt i munn
og en lang, lang
morgenblund.

- 12 Du kan gjerne lage flere vers til diktet. Framfør rapene i klassen, og diskuter innholdet.
- 13 Hva ønsker du at norsktimene skal inneholde i dette skoleåret? Svar punktvis.

Hei store Morten Elias (16)

Nå får du et brev som jeg, lille Morten Elias (13), skrev til deg for nesten tre år siden. Sitter her og skriver brev til meg selv, skal åpnes like før jeg slutter i ungdomsskolen. Det sier i alle fall læreren med den store barten.

Skal tro hvordan jeg ser ut om tre år? Lang og skranglete med masser av kviser, akkurat som bror Jens (16), 1,92 på strøpelesten og 85 kg netto. Huff, da må jeg strekke meg 32 cm og øke vekten med 40 kg på disse tre åra.

Kanskje vokser selvtilliten sammen med høyden og kiloene. Sikkert er det at jeg blir flyttet bakerst i ungdomskoret blant de dype bassene.

Kanskje stiller 16-åringen med gule røykfingrer og hoste, akkurat som mutter'n. Røyken smakte fælt de gangene jeg har prøvd. Håper jeg kan holde meg unna. Alle i klassen skrev under ikke-røyk-kontrakt i fjor.

"Skriv hva du syns om å være ferskis på ungdomsskolen, "sa lærer'n. (Rart at det gror så godt under nesen når skallen er bar som ei barnerompe!) Jeg hørte at de store guttene skulle døpe oss småtassene i toaletskåla når vi kom på ungdomsskolen. Derfor gruet jeg meg slik at jeg sov dårlig om natta. Men i vår fikk alle som skulle begynne i ungdomsskolen, en fadder (bodyguard) som nå går i øverste klasse. Min fadder er en skinnjakkekjempe som er med i bokseklubben. Jon Andreas heter han.

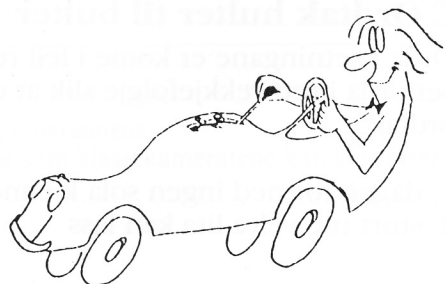
"Si fra til meg hvis noen krøller et hår på det lyse hodet ditt, du lille redde Olsen. Da skal kjekkasen få problemer med å tygge pizza helt fram til julefesten," brummet Jon Andreas da jeg fortalte hvorfor jeg var redd for å komme til ungdomsskolen. "Kanskje du vil bli med i bokseklubben?" la han til. Jeg tror nesten han mente det alvorlig. Fatter'n ville ha likt det.

"Skriv noen ord om hva du helst vil drive med i norsktimene," sa bustebarten. Aller helst vil jeg lese bøker. Roald Dahl og Ingvar Ambjørnsen gir meg både spenning og litt gapskratt i tillegg. I det siste har jeg oppdaget Agatha Christie også. Så sluker jeg alt jeg kan komme over om hunder, særlig om terriere. For jeg eier en flott terrier, "Terry". Går tur med "Terry" hver kveld. Bra med litt mosjon for meg mellom dataspill, pizzaspising og seigmannngumling. Må jeg komme meg mer ut blant kamerater kanskje, på fest o.l.?

I norsken må vi nok slite med gramatikk og rettskriving også. Skal tro om jeg kan navna på de ti ordklassene og husker alle elleve bokstavene i ordet interessant når jeg er ferdig med ungdomsskolen? Og hvem var Petter Dass, og hva er et onomatopoetikon? Flott ord, ikke sant?

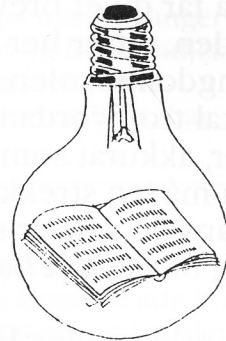
Lykke til med den vidre skolegangen, Morten Elias (16). Det var moro å skrive til deg. Jeg har strevet mye med å få språket så bra som mulig, litt hjelp har jeg også fått, særlig med tegnsettingen.

Med vennlig hilsen
Morten Elias (13)



Hulter til bulter-oppgaver gir trening i å se hovedtrekk

I hulter til bulter-oppgavene må du gå på jakt etter hovedtrekk i tekster og tegneserier. Gå nøye til verks og se etter sammenhenger. Når du vet at ei fortelling vanligvis har ei innledning, en hoveddel og ei avslutning, gjør det arbeidet med å sette setningene i ei omkastet fortelling i rett rekkefølge enklere for deg. Vers og viser har ofte enderim. Her kan det derfor være lurt å finne fram til rimorda først. I oppgavene du finner på sidene 8 og 9 vil du ha nytte av grammatikkunnskapene dine. Lykke til med opprydninga!



Hulter til bulter-historier

Nynorsk

I tekstane nedanfor har setningane blitt stokka om. Skriv setningane i rett rekkjefølge og svar på spørsmåla.

Tekst A

- * Den eine guten seier til mannen bak disken:
- * "Akkurat no ser eg at han køyrer over tre motorsyklar."
- * Inn på vegkroa kom tre bråkjekke motorsykelgutar.
- * Dei gjekk fram til bordet der sjåføren sat, velta kaffekoppen hans og kasta smørbrødet hans i golvet.
- * "Har du sett ei sånn pyse, han tør ikkje forsvare seg eingong!"
- * Sjåføren berre såg på gutane og gjekk fort ut av vegkroa.
- * På ei vegkro sat ein trailersjåfør og fekk seg mat.
- * "Han er visst ikkje serleg flink til å køyre heller," sa mannen bak disken mens han stirde ut gjennom vindaug.

- 1 Foreslå ei overskrift på denne teksten.
- 2 Sei meininga di om det som hende i denne teksten.
- 3 Kva skjedde etterpå, trur du? Skriv om det?



Tekst B

"Eg kan ikkje sjå nokon ku heller eg," sa Petter.
"Kva er det du maler, Camilla?"
"Nei, du har rett i det," nikka Camilla, "kua har nemleg eti opp graset."
Camilla sat under eit tre og mala.
"Nei, kua gjekk da graset var eti opp," sa Camilla.
Petter kom, han stilte seg opp og såg lenge på maleriet.
"Eg kan ikkje sjå noe gras på bilde."
"Eg maler ei ku som et gras."

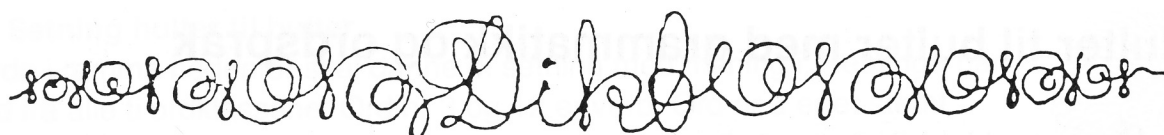
C Ordtak hulter til bulter

Orda i setningane er kome i feil rekkjefølgje. Set orda i rett rekkjefølgje slik at du får fem ordtak

1. dagen før ned ingen sola kjenner går
2. stort tue velte lita kan lass

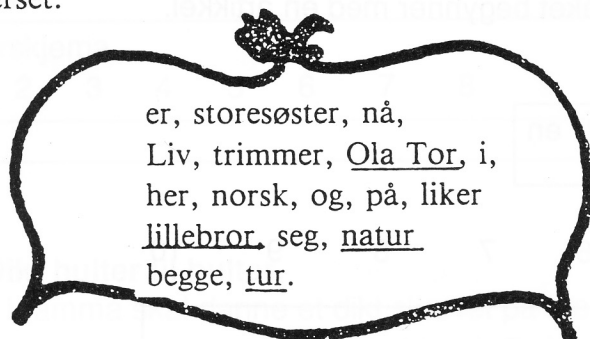
3. medan ein jernet smi varmt må er
4. dess søl fleire meir dess kokkar
5. små mange gjer å bekkar stor ei

Forklar kva du trur det er meint med dei fem ordtaka.



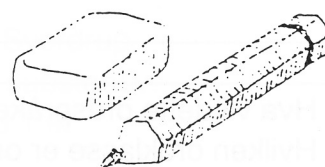
Ord i sekker blir viser

I ordsekken under finner du de ordene som er satt sammen til et vers om LIV og OLATOR. De fire **enderimordene** er understreket og står i den rekkefølgen de skal brukes i verset.



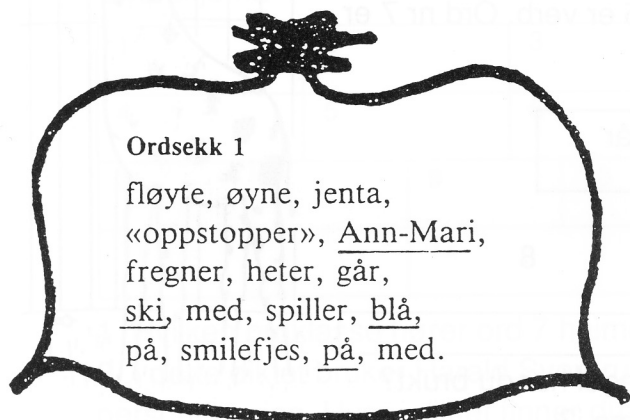
Mel.: Tordenskjold

Her er Liv og Ola-Tor,
storesøster, lillebror.
Trimmer nå i norsk natur.
Begge liker seg på tur.



Skriv versene om ANN-MARI og OLE-JAN

Ordene som du skal sette sammen til verset om ANN-MARI, finner du i ordsekk 1, og ordene til verset om OLE-JAN fins i ordsekk 2. De fire rimordene i hvert vers er også her understreket og plassert i den rekkefølgen de skal brukes i versene.



Verset om Ann-Mari

Mel.: Tordenskjold

Verset om Ole-Jan

Mel.: Tordenskjold

Syng versene. Tegn personene.
Lag selv ordsekker som klassekameratene kan lage viser av.

Hulter til bulter med grammatikk og ordspråk

A Ordspråk hulter til bulter 1

Orda i ramma nedenfor skal danne et ordspråk. Her får du litt grammatikalsk hjelp til å sette orda i rett rekkefølge: Ord nr 2, 4 og 10 i ordspråket er alle substantiv. Ord nr 2 er hannkjønn, nr 4 er hunnkjønn og nr 10 er intetkjønn. Ord nr 3 og 9 er preposisjoner. Det eneste verbet i ordspråket skal stå som ord nr 5. Ordspråket begynner med en artikkel. Skriv ordspråket.

bedre i enn taket fugl på handa er ti en

Fyll svaret inn i dette svarskjemaet.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- 1 Hva vil dette ordspråket lære oss, tror du? Skriv en liten utgreiing.
- 2 Hvilken ordklasse er ord nr 8?

B Ordspråk hulter til bulter 2

Denne oppgaven skal løses på samme måte som oppgave 1.

Ord nr. 2, 6 og 8 i ordspråket er alle substantiv. Ord nr 2 er hannkjønn, nr 6 er hunnkjønn og nr. 8 er intetkjønn. Ord nr 3 og 5 er verb. Ord nr 7 er preposisjon. Skriv ordspråket.

musene borte bordet er danser på katten når

Svarskjema:

1 2 3 4 5 6 7 8

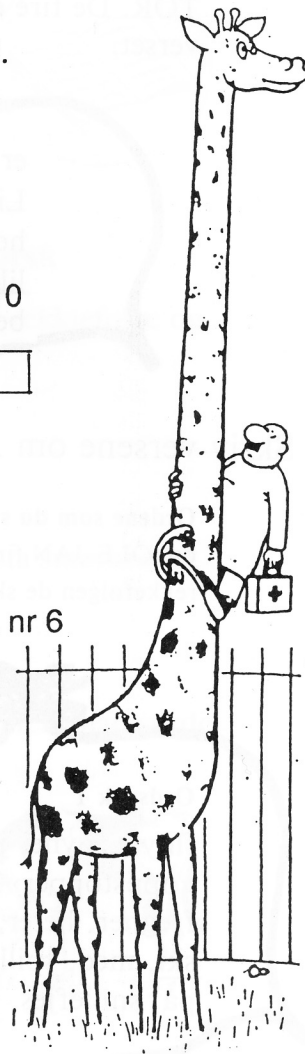
- 1 Sett komma inn i ordspråket. Hvilken kommaregel har du brukt?
- 2 Hvilken ordklasse hører ord 4 i ordspråket heime i?
- 3 Nevn noen situasjoner fra hverdagslivet der dette ordspråket passer.

C Ordspråk hulter til bulter 3

Denne oppgaven skal løses på samme måte som oppgave 1 og 2. Ord nr 6 og 10 i ordspråket er substantiv. Ord nr 6 er intetkjønn og ord nr 10 er hannkjønn. Ord nr 5 og 9 er adjektiv. Det eneste verbet skal stå som ord nr 2 i ordspråket. Ord nr 7 er preposisjon. Skriv ordspråket.

under gammel det et en hatt mangt hode bor godt

- 1 Hva menes med dette ordspråket, tror du? Forklar
- 2 Nevn et annet ordspråk med samme moral.
- 3 Hvilken ordklasse hører ordene nr 3 og 8 heime i?



D Setning hulter til bulter

Orda i ramma nedenfor skal danne ei setning med mening i. Setninga har ord fra alle ti ordklassene. Ord nr 3 og 12 er verb. Ord nr 3 er et sterkt verb. Ord 8 og 10 er substantiv. Ord 4 er pronomen, 5 er preposisjon, 11 er konjunksjon, 13 er intereksjon, 7 er adjektiv. Setninga begynner med et tallord. Skriv setninga.



fargerikt hurra og går mai med syttende et roper tog vi i flagg

Svarskjema

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

--

E Dikt hulter til bulter

Ord i ramma skal danne et dikt skrevet på fire linjer av Harald Sverdrup. Ord nr 3 og 6, 10 og 12 er enderimord. Ord nr 3, 6, 8 og 12 er substantiv. Ord 12 er intetkjønn. Ord 4 og 9 er verb. Ord 2 er adjektiv. Ord 1 er preposisjon. Skriv diktet på fire linjer.

er smilehull hatter gamle av latter full min i bor hatt mye

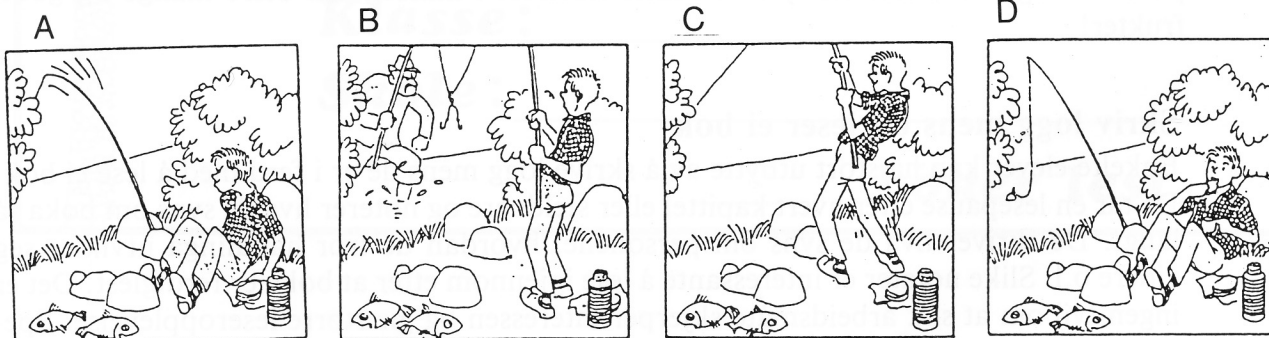
Svarskjema

1		2		3	
4		5		6	
7	8		9		10
11			12		



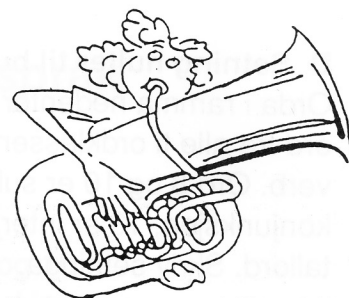
- 1 Hvilken ordklasse hører ord 7 heime i? Enn ord nr 10?
- 2 I dette diktet bruker Harald Sverdrup det litterære virkemidlet personifisering. Hvor i diktet finner du dette? Forklar hva det er.

Tegneserie hulter til bulter



Tegningene i denne tegneserien står i feil rekkefølge. I hvilken rekkefølge MÅ tegningene stå? Skriv tekst til hvert bilde. Bruk gjerne direkte tale.

Til lykke med lesegledesmitten. Måtte du aldri bli kvitt den!



Disse orda står på et diplom som skolebibliotekeren deler ut til elever som er blitt skikkelig smittet av lesegledebasillen.

Mange og varierte tiltak er satt i verk rundt om i skolene for å stimulere leselysten blant elevene. Dette gjøres fordi en er blitt mer og mer klar over de positive verdiene som lesing fører med seg.

Vi presenterer nedenfor noen lesestimulerende ideer:

Diplom

Utlånsprotokollen gir en oversikt over hvor mange bøker hver elev låner og forhåpentligvis leser. Når eleven har lest et rundt antall bøker, kan det virke motiverende å premiere leseinnsatsen med for eksempel et diplom. Eksempel på lesehestdiplom står på den følgende siden.

Ved enkelte skoler har man spesielle diplomer for hvert rundt tall leste bøker eleven passerer. Lesemyggdiplom utdeles når ti bøker er lest, lesemark etter 20 leste bøker, bokorm etter 30 osv. Elefantdiplom eller den gyldne leseelefant er blant de høyeste utmerkelser en elev kan få. Elevene holder vanligvis selv nøye regnskap med når de har rett på diplom.

Lesetre med mange frukter

Et stort tre (av papp eller papir) monteres på en vegg i klasserommet. Elevene får utdelt kort av kartong (katalogkortene fra biblioteket er brukbare til formålet). På disse kortene skriver elevene forfatter, tittel og noen opplysninger om bøker som de leser. Noen ord om innholdet samt pluss og minussider høver bra å ta med.

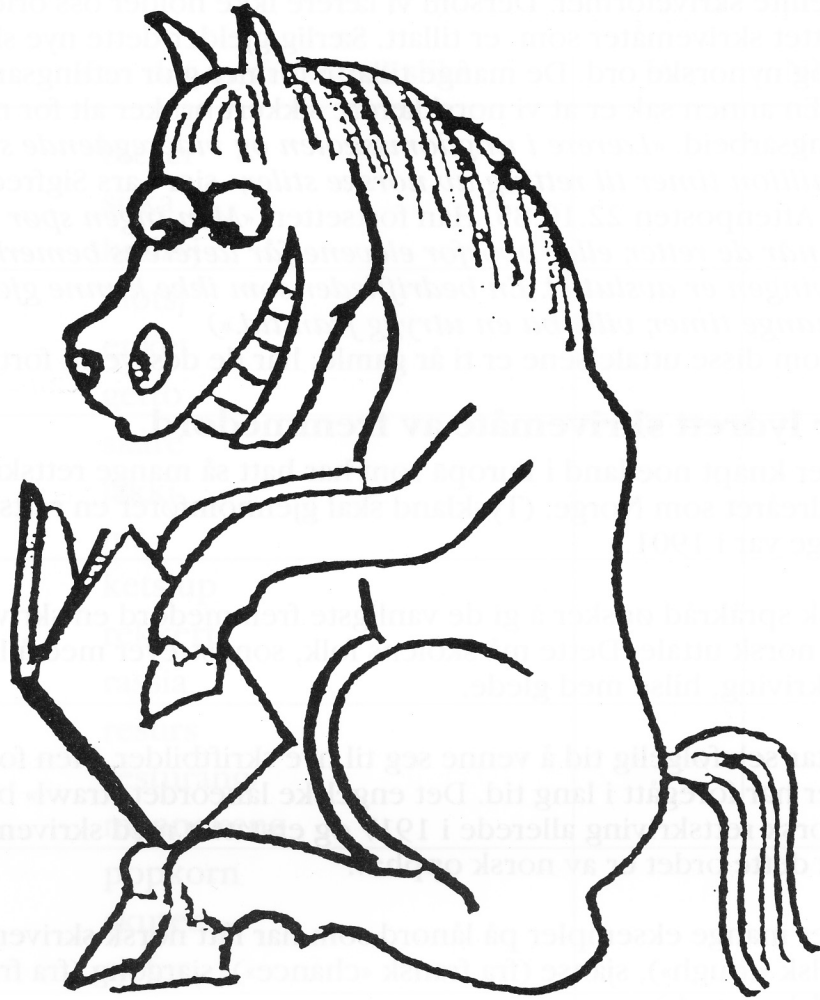
Når kortet er ferdigskrevet, plasserer eleven sitt kort på lesetreet i en høvelig høyde etter hvor godt eleven likte boka. Bøker som blir vurdert som toppbøker må selvsagt få plass i toppen av treet. Middels bra bøker hører heime lenger nede på treet osv.

Læreren bør nå og da bruke småstunder til å samtale med elevene om «fruktene» på treet. Erfaringer viser at denne presentasjonsformen av bøker gjør elevene nysgjerrige på bøker og stimulerer leselysten. Måtte lesetreet i klassen din bære mange og gode frukter!

Skriv logg mens du leser ei bok

Enkelte elever kan ha stort utbytte av å skrive logg mens de er i ferd med å lese ei bok. De tar en lesepause etter hvert kapittel eller sjeldnere og noterer hva de syns om boka så langt. De skriver hva de syns om personene, hvordan de tror handlinga utvikler seg videre o.l. Slike notater er interessante å lese igjennom etter at boka er ferdiglest. Det er ingen tvil om at slik arbeidsmåte skjerper interessen og gir større leseropplevelse. Spesielt interessant kan en slik loggskrivning være dersom to eller flere elever leser den samme boka og sammenligner og drøfter loggene sine.

LESEHESTDIPLOM



Navn: _____

Klasse: _____

Skole: _____

_____ **böker lest.**

All right å skrive ålreit?

Ja, det er tillatt å bruke begge disse formene. Norsk språkråd gjør stadig nye rettskrivingsvedtak. Disse vedtakene blir kunngjort i årsmeldingene fra Norsk språkråd. Dessuten er selvsagt de nye rettskrivingsvedtakene tatt inn i nye ordlister.

En del av de nye formene kan virke overraskende på oss som har vent oss til bestemte skriveformer. Dersom vi lærere ikke holder oss orientert, vil nok elevene få rettet skrivemåter som er tillatt. Særlig gjelder dette nye skrivemåter av fremmedord og nynorske ord. De mange tillatte former gjør rettingsarbeidet svært tidkrevende. (En annen sak er at vi norsklærere sikkert bruker alt for mye av vår arbeidstid til rettingsarbeid. «Lærere i ungdomsskolen og videregående skole bruker mer enn en million timer til retting av norske stiler», sier Lars Sigfred Evensen i et intervju med Aftenposten 22.10.85. Han fortsetter: «Men ingen spør hva lærerne egentlig gjør når de retter, eller hvorfor elevene får lærerens bemerkninger først etter at skrivingen er avsluttet. En bedriftsleder som ikke kunne gjøre rede for bruken av så mange timer, ville ha en utrygg framtid.»)

Selv om disse uttalelsene er ti år gamle, har de dessverre fortsatt sin gyldighet.

Mer lydrett skrivemåte av fremmedord

Det er knapt noe land i Europa som har hatt så mange rettskrivingsendringer i dette hundreåret som Norge. (Tyskland skal gjennomfører en rettskrivingsreform nå, den forrige var i 1901.)

Norsk språkråd ønsker å gi de vanligste fremmedord en skrivemåte som samsvarer med norsk uttale. Dette må skolens folk, som strever med å lære elevene korrekt rettskriving, hilse med glede.

Det tar selvfølgelig tid å venne seg til nye skriftbilder. Men fornorskning av skrivemåter har foregått i lang tid. Det engelske låneordet «trawl» ble for eksempel tatt ut av norsk rettskriving allerede i 1917 og erstattet med skrivemåten trål. Mange tror nå at dette ordet er av norsk opphav.

Det er mange eksempler på lånord som har fått norsk skrivemåte, vi nevner tøff (fra engelsk «tough»), sjanse (fra fransk «chance»), sjargong (fra fransk «jargon»), krål (fra engelsk «crawl»).

Ordlistene fører opp en del ord med ikke-godkjent skrivemåte. Disse ordene er satt i parantes med henvisning til formen med godkjent skrivemåte. Eksempler på slike ord er: (broccoli) se brokkoli, (da capo) se dakapo, (giraff) se sjiraff, (champignon) se sjampinjong.

Rettskrivingstippekupong

På den følgende side har vi satt opp en rettskrivingstippekupong. Her er det spørsmål om hvordan 24 vanlige fremmedord nå kan skrives på norsk.

Ikke alle skrivemåtene som står i spalte to er tillatt. Her gjelder det å skrive riktig tippetegn bak hvert av de 24 ordene. De rette tippetegna fins bak i heftet. Kanskje får du deg noen overraskelser? En lignende kupong er prøvd på ca. 1000 norsklærere på kurs. Ingen har fått over 20 rette!

Lykke til med tippinga!

All right å skrive ålreit?



Hvordan kan disse fremmedorda skrives på norsk? De kan skrives slik som vist i den fremste rubrikken. Kan de også skrives slik som i rubrikk to? Skriv ja eller nei i svarrubrikken. Bruk gjerne ordliste, men den må være av ny dato.

Slik kan ordet skrives.	Kan det også skrives slik?	JA	NEI
1 blazer	bleser		
2 cirka	sirka		
3 collage	kollasj		
4 clutch	kløtsj		
5 enquete	enket		
6 ghetto	getto		
7 score (verb)	skåre		
8 jockey	jåkki		
9 juice	jus		
10 ketchup	ketsjup		
11 racket	rekkert		
12 razzia	rassia		
13 ressurs	resurs		
14 restaurant	resturang		
15 mannequin	mannekeng		
16 popcorn	popkorn		
17 scooter	skuter		
18 schæfer	sjefer		
19 suite	svitte		
20 tape	teip		
21 wire	vaier		
22 weasel	visel		
23 yankee	jænki		
24 yoghurt	jogurt		

En tredjedel av oppgavene skal ha nei-svar, resten skal ha ja-svar.

Rett svar finnes bak i heftet

Diktskriving – en fin måte å bli kjent på

Når elevene skal bli kjent med hverandre og læreren skal bli kjent med elevene, er diktskriving et fint kommunikasjonsmiddel. Gi elevene «oppskrifter» på tre forskjellige diktsjangrer av enkelt slag.

Vi foreslår følgende tre:

- ★ **Bokstavdiktet** der elevene presenterer seg selv i stikkordsform.
- ★ **Femraderen** der eleven presenteres av en medelev.
- ★ **Biodiktet** der eleven gir et mer fyldig bilde av seg selv.

I biodiktet starter hver diktlinje med ordet jeg, deretter kommer et verb.

På grunnlag av mønsterdikt skriver hver elev disse tre diktene på et ark, pent og tydelig. Lag gjerne enkle tegninger til diktene. Diktene kopieres og samles i et «bli-kjent-hefte», som alle elevene får sitt eksemplar av. Nedenfor har vi tatt inn Trond Espens biodikt. På den følgende siden står Kristines bokstavdikt og biodikt samt femraderen om Kristine skrevet av en medelev, Helene F. (Finn likheter og ulikheter mellom Kristine og Trond Espens biodikt.)

Biodikt

Jeg er lirlig, men også lat; humoristisk, men også kjedelig.

Jeg er den yngste i en familie på fire.
Jeg liker friidrett, bandy, speider'n og fest.
Jeg føler meg deprimert, unyttig og bare til bry.

Jeg trenger penger, ferie og en ny genser.
Jeg frykter å bli våt på beina, masse lekser og prøver etter helgen.

Jeg gir hodepine, kos og varme.

Jeg ønsker Norge inn i EF, billige varer og en ny pysj.

Jeg bor hjemme

Laget av meg!



KRISTINE

Kristine.
Skraulete, morsom.
Rir, ler, hødler.
Gir følelse av hester.
Kristine.
M.G. Helene T.



KRULLETE, KLOVNETE.

RASTLOS, ROTETE, RAMPETE.

ISLANDHESTFAN, I LIVE.

SKOLELEI, SKRAVLETE, SJENERT, STA.

TULLETE, TRALLETE, TUFSETE.

IRRITERENDE, INSISTERENDE.

NASSETTE, NESEVIS, NYSGJERRIG

ERTENDE, EGOISTISK, ELENDIG SLALÅMKJØRER.



BLODIKT

Kristine.

Jeg er glad, skraulete, sjenert og nysgjerrig.

Jeg har en vattnisse til bror.

Jeg liker speider'n, Ten-Sing, ridning, hester
+ appelsiner.

Jeg toler meg trøtt, skolelei og enda mer trøtt.

Jeg trenger søvn, ferier og lite hjemmestiler/lekser.

Jeg trykter 3. verdenskrig, "flykrasj" og edderkopper

Jeg gir broder'n mareitt, bank, merrabitt og
blåviser.

Jeg ønsker meg fred, ny dlyne og mange venner.

Jeg bor i Furulia.

Haider.

Skriftlege meldingar

Nynorsk

Av og til hender det at den som skal ha ei melding, ikkje er til stades. Da må vedkomande få ei *skriftleg melding*.

Marit og Hans fann desse meldingane da dei kom frå skolen:

Marit

Farmor kjem med toget i dag kl 15.45.

Møt henne på stasjonen.

Mor

Hans

Straumen blir kopla ut i dag kl 16.00. Set over potetene straks du kjem heim.

Elsa

Oppgåve 1: LEKSER

Mette er sjuk og kan ikkje møte på skolen. Klasseforstandaren din bed deg gå innom Mette på heimvegen frå skolen og gi henne ei skriftleg melding om leksene som klassen har til i morgon.

Skriv ei kort og grei melding til Mette om dette.



Oppgåve 2: MISTA

Du har mista ein ting på skolen (eit smykke, ei klokke, ei treningsdrakt e.l.). Lag ei kort melding om dette til å slå opp på oppslagstavla på skolen.

Nemn kva slags ting du saknar, spesielle kjenneteikn, når du meiner du har mista tingen, og kven finnaren kan vende seg til. Finn ei høveleg overskrift på meldinga.

Oppgåve 3: FEIAREN

Feiaren var innom i dag ved halv to-tida og sa at han kjem for å feie i morgon klokka 8.00. Oljekaminen må vere sløkt, og takstigen skal vere på plass.

Skriv ei melding til mor om dette.

Oppgåve 4: MELDING PÅ OPPSLAGSTAVLA

Lag ei melding med tanke på oppslagstavla på skolen om at –

- a) Elevane vil få fri i to dagar fordi varmeanlegget på skolen ikkje fungerer og må reparerast. (Rektor skal underskrive på meldinga før ho blir sett opp.)
- b) Den planlagde skoledagen må utsetjast. Vermeldinga har varsla betring i veret om tre dagar. Finn sjølv fram til datoar og andre opplysningar som du meiner det er naudsynt å ha med i ei slik melding. (Rektor skal underskrive på meldinga før ho blir sett opp.)
- c) Vel sjølv emne som du skriv meldingar om.

Oppgåve 5: SKRIV EINTYDIG

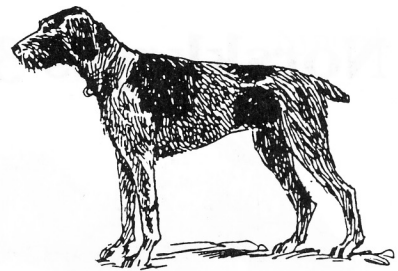
Hans Bø reiste til nabobygda for å kjøpe ein gris. Om kvelden fekk kona denne telefaksen.

Ikkje tillate for grisar å reise med rutebussen. Kjem med godsruta i morgon.

Hans

Skriv telefaksen slik at han ikkje kan mistydst.

Å eie hund



Klassen har fått i oppgave å skrive en tekst om gledene og ulempene ved å være hunde-eier.

I teksten skal elevene gjøre rede for de gledene og ulempene det fører med seg å være hunde-eier. Hundeeieren er i dette tilfellet en skoleungdom på deres egen alder. Avslutningen på teksten skal inneholde noen gode råd til ungdommer som ønsker å skaffe seg hund.

Som momenter til teksten har klassen kommet på en rekke gleder og ulemper som de noterer ned hulten til bulter:

Må mosjonere hunden

Må dressere hunden

Må skaffe mat til hunden

Hundehår overalt

Mange gleder sammen med hunden

Hunden kan ødelegge og skade personer og ting

Morsom å ha med på turer

Jakthund

Renhold

Godt selskap

Vakthund

Lærerikt for eieren

Forhold til naboene

Kontakt med andre hundeeiere

Mye uro

Vanskelig å dra på ferie med hunden

Hunden dør

Kommer du på flere punkter?

Oppgave:

1. Du skal ordne de punktene som er notert ovenfor i en plussgruppe (gledene) og en minusgruppe (ulempene). (Noen av punktene kan passe både i pluss- og minusgruppen, men i teksten må du begrunne punktene nærmere.)
2. Etter at punktene er ordnet, velger du ut de punktene du vil bruke, og så skriver du teksten.
3. Lag ei interessevekkende overskrift på minst fem ord. Over overskrifta skriver du hvilken sjanger du har valgt.

Emneord

I ramma nedenfor finner du noen ord som kanskje kan gi deg skriveideer. Når dere snakker om denne oppgaven i klassen, dukker det sikkert opp flere hundeord som du kan sette inn i emneordramma. Emneorda er nyttig å ha når du skal arbeide med denne skriveoppgaven. Du velger selv sagt selv hvor mange av dem du vil bruke i teksten din.

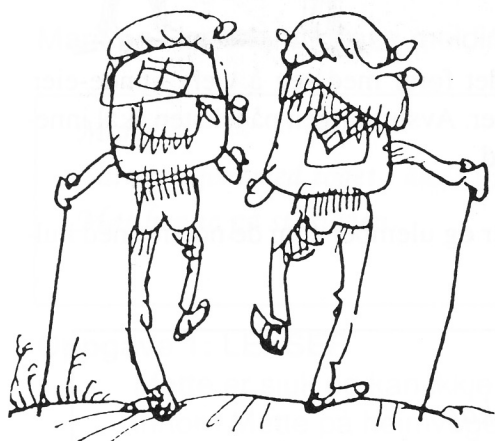
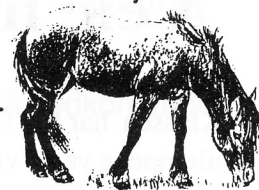
båndtvang, hundeutstilling, tisper, dressur, kobbler, kennel, valpesyke, kjøter, skjødehund, lydighetstrening (agility), løpetid, parring, bikkje, veterinær.

Norskkryst 3 – 1995

Nynorsk

Kryss A

Hovudemne: Synonym, framandord m.m.



14 loddrett
i kryss A



37 vassrett
i kryss A

Kryss B

Vassrett:

2. Dyremat
5. Rå, hardhendt
8. Gøy, glede
9. Smart, slu, utspekulert
10. Annanrangs, mindre god
12. Avgifter til stat og kommune

Loddrett:

1. Uorden, virvar
2. Søkklasta, proppa
3. Strengt, humørlost
4. Eigedom
5. Støy, uro
6. Padlar
7. Sint, forbanna
11. Forsyn deg, set til livs!

Loddrett:

1. Synonym til forlange
2. Synonym til lærling (omvendt)
3. Synonym til samlegg (framandord)
4. Synonym til ujamn
5. Synonym til meiner, går ut frå
6. Synonym til fengsel
7. Antonym til vinne
8. --- pe, del av eit stafettløp
10. Behaldar med vatn for fiskar og vassplantar (framandord)
11. Synonym til dama
14. Synonym til trim
15. Synonym til elektrisiteten
17. Synonym til rein, uforfalska
23. Verdsdel
24. Matrett, vispa egg saman med mjølk og litt salt
25. I andletet
27. 6.
31. Som 29 vassrett
33. Synonym til dokumentlagra (framandord)
36. Romersk talteikn for 1000
38. Himmelretning/klesplagg
40. Synonym til litle
41. Verdsdel
43. 0
45. Fugl
48. Hovudplagget (omvendt)
52. Treslag
53. Svarord
56. Dyrebustad (omvendt)



8 vassrett i kryss B

Løysninga sender du til Norsknytt v/Jon Hildrum,
Høknes ungdomsskole, 7800 NAMSOS
innan 1. november 1995.
Du deltek da i loddtrekninga om ungdomsbøker.

A Plukk ut dei fire orda med
skrivefeil i. Skriv orda rett, og set
dei i alfabetisk rekkjefølgje.

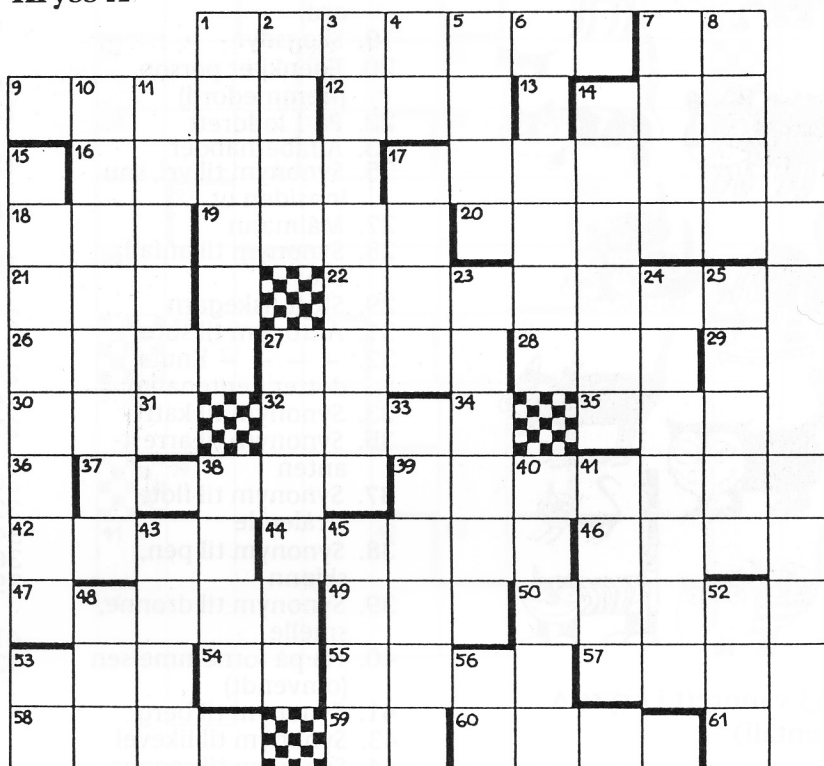
Hovudemne: Synonym, framandord m.m.

60 vassrett
i kryss A

gjøymestaden, nordafjelds, morro,
namneskilt, spedbarn, gafflane,
snikkaren, føremiddgsmaten.

Kryss A

1.
 2.
 3.
 4.
- B. Det er *ein* skrivefeil i kvart av
desse orda. Skriv orda rett.
1. attfortelljing
 2. sjølvtsakt
 3. unnagjortd
 4. starsjonsmeister
 5. slephent



Namn: _____

Klasse: _____

Skole: _____

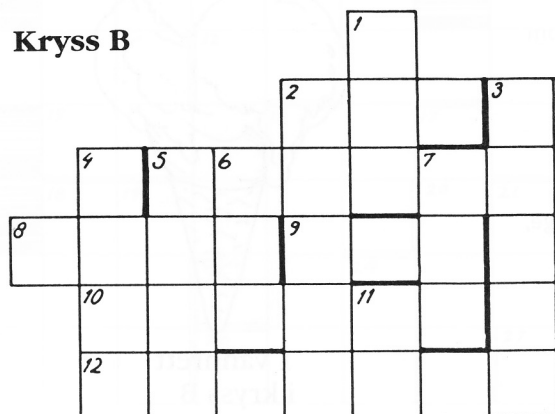
Adresse: _____

Kva meiner du om vanskegraden på opp-
gåvene? (Kryss av)

☐ lette ☐ middels ☐ vanskelege

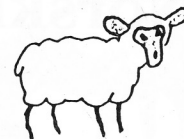


Kryss B



Norskkryss 3 – 1995

Bokmål



1 loddrett
i kryss A



33 vannrett i kryss A
(entall)

Kryss A

Hovedemne: Synonymer og antonymer

Vannrett:

2. Synonym til fri, uten betaling
6. Kar for levende vann-dyr
11. Slektning (omvendt)
13. Brukes i vindu
14. Fugl
16. Notabene (fork.)
17. Synonym til ubebodd, ensomt
18. Sykekost (fremmedord)
19. Skogsdyr
20. Egenkjær person (fremmedord)
22. På 1 loddrett
23. Alfabetnaboer
25. Synonym til vri, snu innsiden ut
27. Målmann
28. Synonym til anfall, veer
29. Stort fiskegarn
31. Antonym til søte
32. — — — Knuts dotter (jentenavn)
33. Synonym til katt
35. Synonym til arrest-anten
37. Synonym til flott, strålende
38. Synonym til pen, skjønn
39. Synonym til drønne, smelle
40. Ha på fornemmelsen (omvendt)
41. Synonym til berg
43. Synonym til likevel
44. Synonym til regner opp, summerer

Loddrett:

1. Synonym til får (dyr)
2. Norsk komponist (1843-1907)
3. Kan vi ha på fingeren
4. Sitte på hest (omvendt)
5. «Antonym» til sukker
6. Synonym til lokkemat
7. Tykk ledning
8. Synonym til tøve, sludre
9. Synonym til summeres (fremmedord)
10. Fugler
12. Synonym til søskenbarnet (mannlig)
15. Synonym til kursen, leia
18. Synonym til skjelve, riste
19. Sammenstyrtet byggverk (fremmedord)
21. Synonym til angrep, plyndring
24. Fugl
26. Høy offiser
27. Nøyaktig gjengivelse (fremmedord)
30. Underjordisk gang
32. Del av foten
34. «Heste-fjøs»
36. Synonym til renne, skli
39. Synonym til kasse-rolle, gryte
41. Bokstav nr. 6 og nr. 20
42. Synonym til flere, skratte

Kryss B

Vannrett

1. Dessert
3. Måned
6. Synonym til stakk
9. Antonym til slokke
10. Synonym til åsside
11. Synonym til føde
12. Antonym til slem
15. Himmelleger
18. Antonym til dumme
20. Synonym til etterlikne
22. Synonym til bråk
23. Synonym til trøtt, utkjørt
25. Antonym til mørk
26. Antonym til tung
27. Del av Bibelen (fork.)

Loddrett

2. Synonym til pynt
3. Antonym til sulten
4. Liten fisk, brukes som pålegg
5. Antonym til ut
6. Antonym til tape
7. Antonym til ingen
8. Personlig pronomen
14. Synonym til svidd
16. Synonym til vemmelige, motbydelige
17. Antonym til dag
18. Synonym til stolt
19. Kjentmann til sjøs
21. Synonym til vakker
22. Dyrelåt
24. Tall (omvendt)



1 vannrett
i kryss B

Norskkruss 3 – 1995

Bokmål



1 loddrett
i kryss A

Når du har løst alle oppgavene, sender du arket
til «NORSKNYTT» v/Jon Hildrum,
Høknes ungdomsskole, 7800 NAMSOS
innen 1. november 1995.

Da deltar du i loddtrekning om ungdomsbøker.

I fem av de 15 ordene
nedenfor er det en feil.
Finn disse fem ordene,
rett feilene og skriv orde-
ne i alfabetisk rekkeføl-
ge på linjene nedenfor.

alltid, hardhent, farvel,
etasje, grammofoon,
blandt, elleve, forresten,
dessverre, vannfør, pas-
sasjer, nettopp, ordntlig,
sjåfør, insekt.

1.

2.

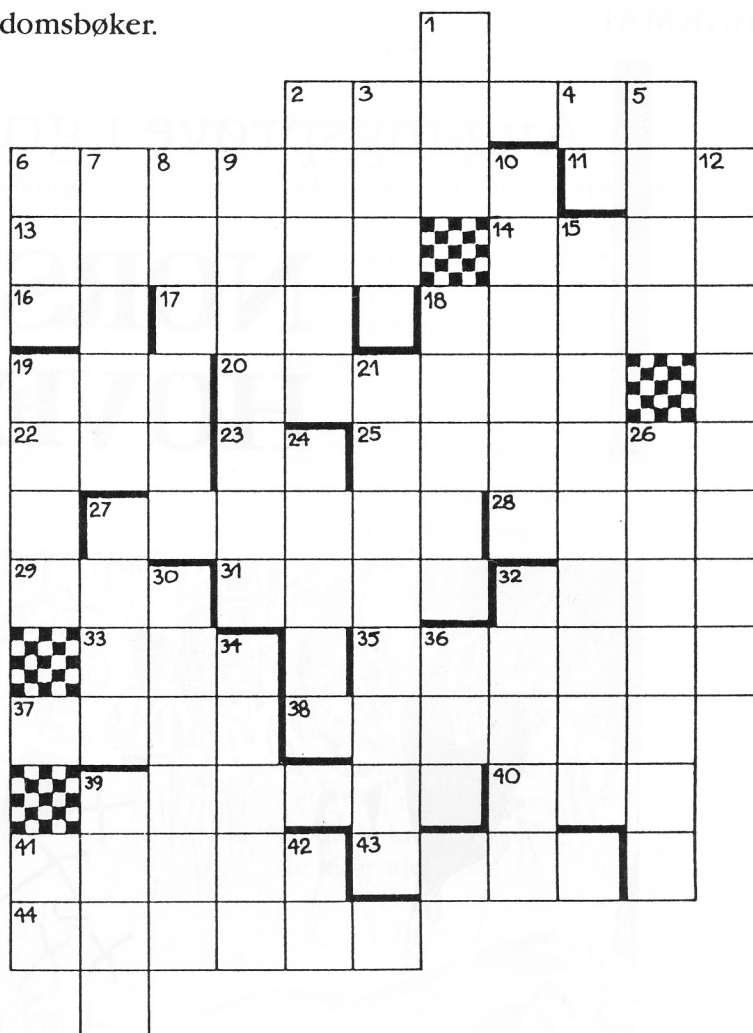
3.

4.

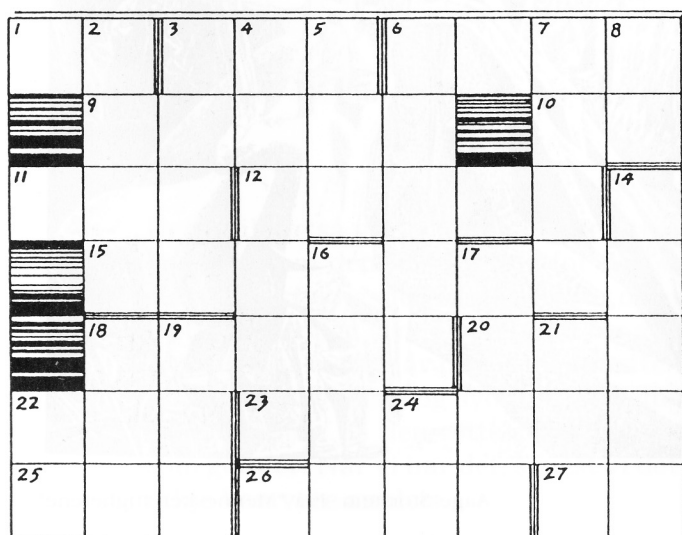
5.

Ta første bokstaven i
hvert av ordene i den
rekkefølgen du har skre-
vet dem her.

Du får da ordet
som er synonymt med
ordene krav, ønske.



Kryss B



Navn: _____

Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Hva mener du om vanskelighetsgraden på
oppgavene? (kryss av)

☐ lette ☐ middels ☐ vanskelige



Til eleven: Oppgavesettet består av to deler, del A og del B.
Svar på oppgavene i del A.
Deretter skal du skrive ei av oppgavene i del B.
Skriv nummeret på den oppgava du har valgt, øverst på svararket.

BOKMÅL

Avgangsprøve i grunnskolen 1995

**NORSK
HOVEDMÅL**

Aage Storstein: Frå "Menneskerettighetene"

DEL A

Les tekst A, B, C og D og svar på oppgavene på neste side.

TEKST A

17. mai 1940

Dikt lest i radioen fra Nord-Norge

I dag står flaggstangen naken
blandt Eidsvoll's grønnende trær.
Men nettopp i denne timen
vet vi hva frihet er.
Der stiger en sang over landet,
seirende i sitt språk,
skjønt hvisket med lukkede leber
under de fremmedes åk.

Det fødtes i oss en visshet:
Frihet og liv er ett,
så enkelt så uunnværlig
som menneskets åndedrett.
Vi følte da trelldommen truet
at lungene gispet i nød
som i en sunken ubåt.
Vi vil ikke dø slik en død.

*Nordahl Grieg
(utdrag)*

TEKST B

Aust-Vågøy

Dikt sirkulert illegalt fra 1941

De brente våre gårder.
De drepte våre menn.
La våre hjerter hamre
det om og om igjen.

La våre hjerter hugge
med harde, vonde slag:
De brente våre gårder.
De gjorde det i dag.

De brente våre gårder.
De drepte våre menn.
Bak hver som gikk i døden,
står tusener igjen.

Står tusen andre samlet
i steil og naken tross.
Å, døde kamerater,
de kuer aldri oss.

Inger Hagerup

TEKST C

Tale holdt 17. mai 1867

Godt folk!

Det er ikkje så greitt å tale om den ting «å vere fri». Det går endå på ein måte an å tale om den, men å føle for den og vere hoppande glad, det er eit mykje større karstykke, det vil då seie for den som er fri, liksom vi innbiller oss å vere. Dette er nemleg som å vere glad for at du er frisk, når du er det, og å vere glad for at du er mett, når du sit med metten din. Du må vere sjuk, skal du setje det rette verd på helsa, og svolten, skal du med eldhug tenkje på det rike bord, og tørst, skal du ha den rette smak for ein god vassdrykk. Og slik er det med alt som godt er. Når vi har det, synest vi det er som det skal så vere, og at det liksom ikkje kan vere annleis.

*Aasmund Olavsson Vinje
(utdrag, normalisert)*

TEKST D

Lyset

Utdrag fra essay i avisa Hallingdølen 17. desember 1946

Fred på jord - dette ordet har lyst som eit fjernt mål for mennesket i snart 2 000 år.

Du skal finne freden i hjartet, seier somme. Har du vunne freden i hjartet og slår deg til ro med det i ei tid da millionar svelt og krigsotten tyngjer, da er noko av det menneskelege borte i deg. *Da er du egoist.*

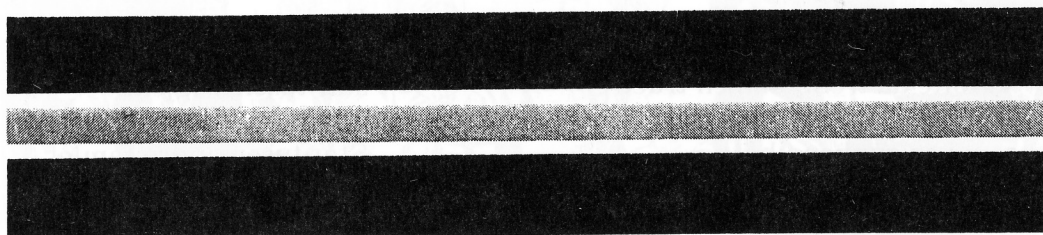
Å kose seg med eigen fred og frelse er ikkje nok. Eig du ikkje evne til å gå med i striden for auka livslykke *her på jord*, da går du inn i natta att utan å ha sett åndeleg spor etter deg i verda.

Du skal ikkje ta lærdom berre av den siste krigen. Mennesket har rusa fram i blinde før utan at ein Hitler gjekk føre. Og enno ber mennesket ei blodig fane, men dei fleste ser berre nasjonalfargane.

Ingen vil krig. Men det er i *gjerning* fredsviljen skal manifesterast.

Tor Jonsson

krigsotte = redsel for krig.



OPPGAVER TIL DEL A

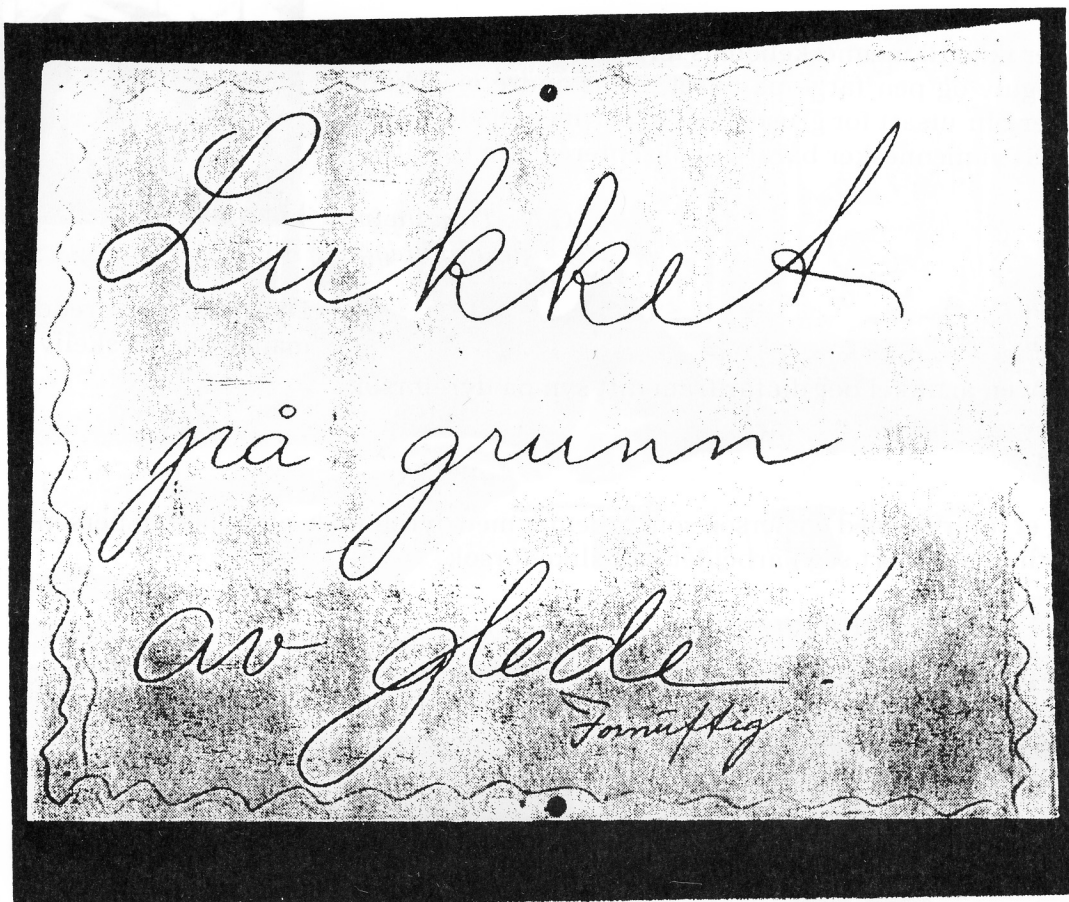
Svar på oppgavene med fullstendige setninger.

- 1 Både Vinje og Grieg skriver om frihet. Hva meiner disse forfatterne er viktig for å kunne forstå hva frihet er?
- 2 Hvem er «de» i Inger Hagerups dikt «Aust-Vågøy», og hvem viser «våre» til?
- 3 Rytme og gjentakelse er viktige virkemidler i dette diktet. Hva oppnår Inger Hagerup ved å bruke disse virkemidlene?
- 4 Velg ut to språklige bilder fra Nordahl Griegs dikt «17. mai 1940». Hvordan forstår du innholdet i bildene?
- 5 Disse diktene av Inger Hagerup og Nordahl Grieg blei viktige for nordmenn under krigen. Hva trur du er grunnen til det?
- 6 Hva i teksten til Tor Jonsson synes du er mest aktuelt for oss i dag? Begrunn svaret.

DEL B

Svar på ei av oppgavene.

OPPGAVE 1 FRA 2. VERDENSKRIG



Denne plakaten, som prydet en butikkdør i Oslo, gir et inntrykk av de følelsene som fylte mange nordmenn på frigjøringsdagen.

8. mai i år var det 50 år siden frigjøringa i Norge.
Du har sikkert hørt, lest og sett mye som har med 2. verdenskrig å gjøre.

Hva har gjort mest inntrykk på deg?
Skriv en tekst om det, og få fram grunnen til at du trekker fram nettopp dette.

VELG SJANGER OG LAG OVERSKRIFT SJØL.

OPPGAVE 2 FORSØK MED DYR

Ikke nødvendig at dyr må lide

Tre millioner dyr pines i hjel i dyreforsøk hver eneste dag, verden over. Dette gjelder ikke bare mus og rotter, men i høy grad også hunder, katter, aper, sauer, griser, hester, kaniner og andre dyr.

Dyreforsøk som bare har økonomisk interesse, benyttes flittig i industrien, men moderne forskning har vist at man kan benytte andre, alternative metoder enn tradisjonelle dyreforsøk.

Det er ikke til menneskehetens ære at vi får vakker hud, rene gulv og pen farge på huset, mens andre medskapninger blir utsatt for grusomme eksperimenter. Jeg synes ikke at vi mennesker bare skal akseptere dette i stillhet.

*G.N., Trondheim
(leserinnelegg)*



Foto: Samfoto

Dyreforsøk har redda mange menneskeliv.

Skriv en artikkel der du får fram ditt syn på dyreforsøk.

Eller:

Lag et intervju med en person som arbeider med dyreforsøk, eller med en person som har engasjert seg i arbeidet mot slike forsøk.

LAG OVERSKRIFT SJØL.

OPPGAVE 3 FRILUFTSLIV



Foto: Samfoto



Foto: Samfoto

Friluftsliv er viktig for mange året rundt. For noen er friluftsliv først og fremst knyttet til jakt og fiske, for andre er naturopplevelsen det viktigste.

Skriv en tekst med jakt, fiske eller turliv som tema. Du kan forme teksten din som ei fortelling eller som et brev til en god venn.

LAG OVERSKRIFT SJØL.

OPPGAVE 4 BREVET TIL NORSKLÆREREN

Arbeid med litteratur er en viktig del av norskfaget. Tenk tilbake på det du har lest, skrevet om, dramatisert og diskutert i norsktimene.



The School Girl JEAN PUY (1876-1960)

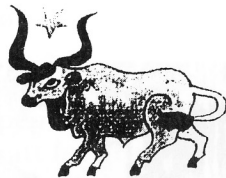
Skriv et brev til norsklæreren din der du gir uttrykk for tanker, følelser og opplevelser du har hatt i forbindelse med en eller flere av tekstene.

OVERSKRIFT: KJÆRE NORSKLÆRER

OPPGAVE 5 HOROSKOPET

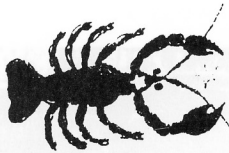
En dag leser du horoskopet ditt for neste uke, og der står det:

«Arbeidet går godt nå, og du blir verdsatt for det du gjør. Uka er god for samarbeid. Vær så aktiv som mulig i begynnelsen av uka, så kan du slappe av og more deg mot slutten. Økonomien er bra, men vær litt forsiktig dersom det er snakk om å satse mange penger. Du vil oppleve kjærligheten mer intenst enn på lenge.»



TYREN

21. april–21. mai



KREPSEN

22. juni–22. juli



JOMFRUEN

24. august–23. september



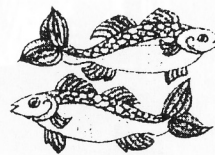
SKORPIONEN

24. oktober–22. november



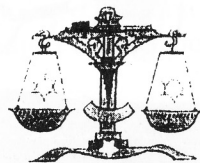
STENBUKKEN

23. desember–20. januar



FISKENE

19. februar–20. mars



VEKTEN

24. september–23. oktober



SKYTTE

23. november–21. desember



VANNMANNEN

21. januar–18. februar



VÆREN

21. mars–20. april



TVILLINGENE

22. mai–21. juni



LØVEN

23. juli–23. august

Fra «Hjemmet»

Gikk astrologens spådommer i oppfyllelse, eller..?

Skriv ei fortelling, ei novelle eller et brev til en venn med horoskopet ditt som utgangspunkt.

OVERSKRIFT: HOROSKOPET

Eller:

Skriv et essay eller en artikkel med horoskop som tema.

LAG OVERSKRIFT SJØL.

OPPGAVE 6 TALE PÅ EKSAMENSFESTEN

SKOLESLUTT

I går var det jublende skoleavslutning over heile landet.

I sitrende spenning, forsiktig
kom de inn i salen,
sommerpynta og lettere
høytidsstemte elever.

Ugjenkallelig var
dagen der.

En og en skulle de fram for å
få sine vitnemål.



Ill.: Harald Aadnevik

Du er nå ferdig med grunnskolen.

Skriv den talen du ville holde på avslutningsfesten der både lærere, elever og familie er til stede.

OVERSKRIFT: TALE PÅ EKSAMENSFESTEN

HOMONYMENE – en ordgruppe med smil i

Aldersheimen ble plassert ved fjorden slik at de eldre skulle få ro.

Denne perioden kan oppfattes som en vits. Hvorfor? Jo, ordet ro har dobbelt betydning. Ord som uttales og staves likt, men som har dobbelt betydning, kaller vi **homonymer**. I språket vårt fins det mange slike ord. her er noen eksempler: Rot, kort, mål, ball, krone, tang, egg, maske, kar, verk osv. En god del av homonymene bygges det vitser på.

Les tekstene nedenfor. Forslag til oppgaver:

- 1 Finn de ordene i hver tekst som har dobbelt betydning.
- 2 Foreslå et entydig ord eller uttrykk som kan erstatte homonymet i hver tekst.
- 3 Hvilken av tekstene synes du er best? Hvilken er dårligst? Sammenlign din vurdering med de andre i klassen.
- 4 Gå på jakt etter vitser og utsagn som inneholder homonymer. Lag en homonymsamling i klassen.

- a) – Jegeren skjøt vilt omkring seg.
- b) En innsatt ble spurt om sin største interesse.
– Jo, sa han. – Politiet har alltid fengslet meg.
- c) – Meld deg inn i skytterlaget og treff gode venner.
- d) Læreren: – Nevn et dyr, Roger.
Roger: – Kaffen.
Læreren: – Kaffe er da ikke noe dyr.
Roger: – Jo, far sier at nå er kaffen blitt dyr.
- e) Hansen oppdaget en mann som lå og kavet midt uti elva.
– Hva driver du med der ute? ropte Hansen.
– Med strømmen! svarte mannen.
- f) – Olsen har fått gebiss.
– Hvordan vet du det?
– Det kom fram da vi snakket sammen.
- g) Annonse: – Stor båt til salgs. Båten er billig og lekker.
- h) – Ble det ikke svært varmt for deg da du var i Syden?
– Nei, politiet skygget meg hele tiden.
- i) – Vegene i dette distriktet er svært dårlige.
– Vegvesnet burde fått seg ei skrape!
- j) – Kelner, hva er det som ligger på tallerkenen?
– En ål.
– Men den er jo i to deler.
– Ja, den er røket.
- k) – Hva er likheten mellom et ungt menneske i vår tid og Jesus?
– Begge bodde heime til de var over 30 år, og hvis de gjorde noe, så var det et under.

l) Hva sier månen?

– Vi har alle våre problemer, sier månemannen.

Han titter ned i senga mi og ser gråteansiktet mitt.

– Du har kjærlighetssorg, og jeg er full i natt.

Mu-no



Eksempel på øving med – UTTALE OG RETTSKRIVING

De fleste ordene på norsk skrives som de uttales. Å skrive lydrett er derfor den viktigste rettskrivningsregelen.

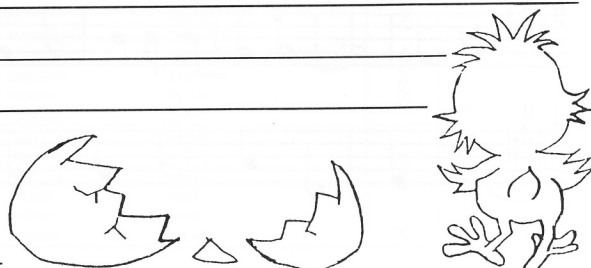
A. Det er viktig å uttale ordene rett og tydelig. Les disse ordene tydelig:
repetisjoner, interessert, situasjoner, reparasjoner, idealene, sertifikatet, intervjuene, apparatene, initiativ, elektrisitet, artikulere, influensa.

B. De vokalene som står på linjene, finner du igjen i ordene ovenfor. Skriv på linjen det ordet som inneholder de vokalene som er oppregnet på linjen.

1. i e e e _____
2. i u e a _____
3. e a a o e _____
4. i u a o e _____
5. a a a e e _____
6. e e i o e _____
7. a i u e e _____
8. i e a e e _____
9. e e i i e _____
10. i e u e e _____
11. i i i a i _____
12. e i i a e _____

C. Lag setninger med hvert av de tolv ordene slik at du viser at du skjønner hva ordene betyr.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____



Skulkesongen

NYNORSK

Melodi: Tømmerhoggaren
Eg høyrde vekkjarklokka.
Ho skramla høgt og stygt.
Eg dukka under dyna.
Der er det varmt og trygt.



Eg høyrde skulebussen,
som tuta, drog sin kos.
Då motordur'n vart borte,
det lukta stygg eksos.

Eg høyrde mor som ropa
før ho på jobben for.
No dormar eg i senga,
for latskapen er stor.

No sit dei vel ved pulten
og skriv med trøytt blikk.
Kva skal ein her i verda
med brøk og grammatikk?

Snart skal dei ut og jogge
i sur oktobervind.
Ein geisp, ein strekk i senga
er morgontrimmen min.

Dei dreg fram nistepakken,
et kjed'leg skulemat.
Snart fiksar eg i mikro'n
eit festleg ostefat.

Eg kosar meg i senga.
Ho er så varm og mjuk.
Heilt frisk det er ikkje.
Nei, eg er skulkesjuk.

Jon Hildrum

GAMMEL MELODI:



Syng sangen, svar på oppgaver
Vel oppgaver i samråd med læraren.

A. Intervju

Lag eit intervju med eg-personen.
Spør om skolegangen, fritids-
interesser, framtidsplana m.m.

C Ordet fritt-innlegg

Du er sikkert hjartans einig eller
djupt ueinig i noko av det som
seiast i songen.
Sei meininga di i eit ordet fritt-
innlegg.

C Song

Skriv fleire vers på Skulkesongen.

D Beskriv

Beskriv eg-personen slik du ser
ho/han for deg når du syng denne
songen.

E Teikning

Lag ei teikning til eg-personen
i ein av situasjonane som songen
fortel om.

F Brev

Skriv eit brev til eg-personen
og gi ho/han nokre gode råd.

G Fri oppgave

Bruk opplysningar frå songen.
Dikt til fleire punkt. Vel opp-
gåveform og sjanger sjølv.

H Novelle

Skriv ei novelle der eg-personen
i songen er med.

Sangene er innspilt på Hildrum:
Norskfagkassett 9: Syng og skriv på ny.

Kryssordløsninger

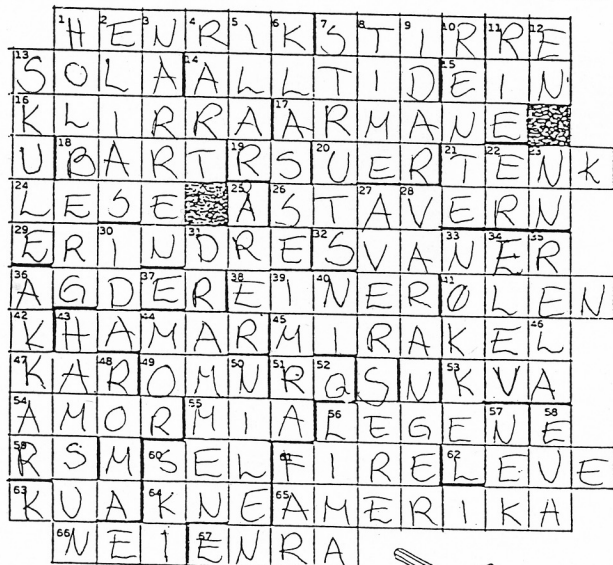
Norskkryss 2 – 1995

Norskkryss 2 – 1995

NYNORSK



32 vassrett

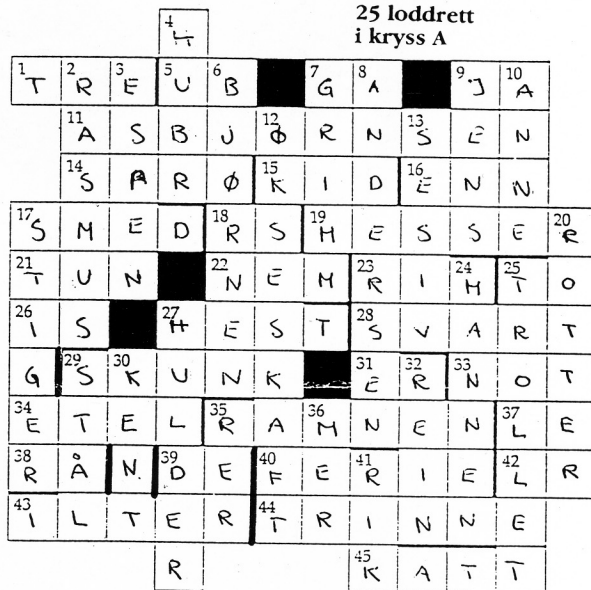


BOKMÅL

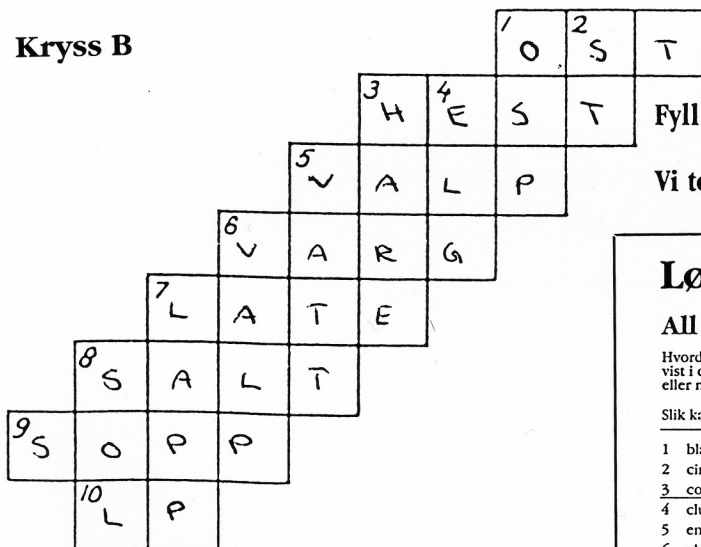


25 loddrett
i kryss A

Kryss A



Kryss B



Fyll ut de åpne feltene med og eller å:

Vi tenker å begynne å lese og skrive og tegne.

Løsning på oppgave side 13

All right å skrive ålreit?

Hvordan kan disse fremmedord skrives på norsk? De kan skrives slik som vist i den fremste rubrikken. Kan de også skrives slik som i rubrikk to. Skriv ja eller nei i svarrubrikken. Bruk gjerne ordliste, men den må være av ny dato.

Slik kan ordet skrives.	Kan det også skrives slik?	J A	N E I
1 blazer	bleser	X	
2 cirka	sirka	X	X
3 collage	kollasj	X	
4 clutch	klotsj	X	
5 enquete	enket	X	
6 ghetto	getto	X	
7 score (verb)	skåre	X	
8 jockey	jækki		X
9 juice	jus	X	
10 ketchup	ketsjup	X	
11 racket	rekkert	X	X
12 razzia	rassia	X	
13 ressurs	resurs	X	
14 restaurant	resturang	X	X
15 mannequin	mannekeng	X	
16 popcorn	popkorn	X	
17 scooter	skuter	X	
18 schæfer	sjefer		X
19 suite	svitte		X
20 tape	teip	X	
21 wire	vaier	X	
22 weasel	visel		X
23 yankee	jænki		X
24 yoghurt	jogurt	X	

En tredjedel av oppgavene skal ha nei-svar, resten skal ha ja-svar.

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7600 Levanger

NORSKnytt

3 - 1995

INNHold

- 1 Høringsutkastet til læreplan i norsk presenterer et omfattende "pensum"
- 2 Premievinnere, kryssord i Norsknytt nr. 2 - 1995
- 3 Du skal få en plan i «måra» (1997)
Høringsutkast til læreplan i norsk
- 4 Skriv et brev til deg selv
 - * Morten Elias (13) skriver brev til Morten Elias (16)
- 6 Hulter til bulter-oppgaver gir trening i å se hovedtrekk
 - * Setninger hulter til bulter blir historier
 - * Ord i sekker blir viser
 - * Med grammatikkunnskaper får du orda på rett plass
- 10 Til lykke med lesegledestemmen
 - * Lesehestdiplom
- 12 All right å skrive ålreit?
 - * Rettskrivingstippepong
- 14 Diktskriving, en fin måte å bli kjent på
 - * Biodikt
 - * Femrader
 - * Bokstavedikt
- 16 Skriftlege meldingar
- 17 Å eie hund, skriv en tekst
- 18 Norskkryst 3 - 1995, nynorsk
- 20 Norskkryst 3 - 1995, bokmål
- 22 Avgangsprøve i norsk hovedmål 1995
- 30 Homonymer, ordgruppe med smil i
- 31 Uttale og rettskriving, øvingsark
- 32 Syng og skriv: Skulkesangen
- 33 Kryssordløsning, Norsknytt 2 - 1995